

Bernards Kudiņš

Antroponīmu ar detoponīmiskajiem pievārdiem atveide “Nībelungu dziesmas” tulkojumā latviešu valodā

Depiction of anthroponyms with detoponymic bynames in the translation of “Song of the Nibelungs” in Latvian

Abstract

The current study is dedicated to anthroponymy in the Middle High German epic poem “Song of the Nibelungs”, delving into the problem of rendering anthroponyms with detoponymic bynames. It was carried out with the aim to develop strategies for their depiction in the Latvian language in order to form a scientific basis for the translation of this epic poem. Methods such as quantitative and qualitative corpus analysis and empirical research were used to find out how anthroponyms with detoponymic bynames are realized in the “Song of the Nibelungs”, what is their role in text structure and message and how these properties can be reproduced in the target language. It has been found that detoponyms not only provide information about the origins of epic characters, but also perform formally stylistic functions, and their reproduction requires creative solutions to preserve their unique features. In conclusion, practical examples of the implementation of rendering strategies in translation are presented, which clearly show the close connections between anthroponyms with detoponymic bynames and the structure of the text and justify the choice of specific approaches.

Keywords: “Song of the Nibelungs”, Middle High German, anthroponyms, detoponymic bynames, depiction of designations.

Ievads

Dažādu laikmetu un tautu episkie teksti ir atslēga šo tautu kultūrai, estētikai un pasaules skatījumam. Eposu rašanās apliecina šim mērķim

pietiekamu valodas un domāšanas attīstības līmeni, turklāt tie veido literārās tradīcijas pamatu. Tie bieži vien kļūst par iedvesmas avotu jaunāko laiku eposiem, kas radušies kā antīko un viduslaiku eposu refleksijas. Te pieskaitāms vienīgais latviešu eposs, kurā atrodami vairāku Eiropas varoņteiku, tostarp vidusaugšvācu eposa “Nībelungu dziesma”, elementi. Tajā savukārt saplūdušas vairākas senģermāņu teiksmas, tāpēc var apgalvot, ka šie teksti dod liecību arī par senāku laiku ieražām, mitoloģiju, vēsturiskiem notikumiem un sabiedrību. Jo īpaši tas sakāms par viduslaiku episkajiem tekstiem, ar kuru starpniecību lasītājs iepazīst tālaika neparasto kultūras bagātību [Gurevič 1976]. Tomēr citvalodu tekstu īpatnību un valodas ekspresijas uztveri lielākoties nepieciešama tulkotāja starpniecība [Dimiņš 2015: 252]. Episku tekstu tulkošanas process tiek raksturots kā “skatuves māksla” [Bērziņš 2015: 220] un “mākslas darbs” [Godiņš 2018: 331], kas, no vienas puses, nozīmē nopietnas avotvalodas un kultūras studijas, no otras, – radošu darbību [turpat: 332]. Jau agrāk secināts, ka saskatāms potenciāls inovatīviem episko tekstu pētījumiem, apvienojot atziņas valodniecībā, literatūrzinātnē un tulkojumzinātnē. Šī pētījuma mērķis ir sniegt pienesumu episko tekstu pētniecībā un veicināt “Nībelungu dziesmas” latviskošanu, izpētīt konkrētu aspektu – antroponīmus ar detoponīmskajiem pievārdiem. Lai to paveiktu, tika aprakstīta “Nībelungu dziesmas” tekstuālā uzbūve un metrika, īpašvārdi un to funkcijas, izdarīta kvantitatīva un kvalitatīva korpusa analīze un formulētas pieejas to atveidei tulkojumā.

1. “Nībelungu dziesmas” tekstuālās īpašības

“Nībelungu dziesma” pierakstīta laikā starp 1170. un 1230. gadu [Schulze 1997: 11], taču tās materiāls ir daudz vecāks un pastāvējis mutiskā formā, ticis pārstāstīts un deklamēts ar muzikālu pavadījumu vai bez tā [turpat: 77]. Tā senumu pierāda motīvi (Zīfrida un Brīnhildes teiksma) un varoņu vārdi (senskandināvu: Sigurds un Brinhilde), kas sastopami, piemēram, *Vecākajā Edā* [Hoffmann 1987: 8], kā arī satura un pieraksta laikmeta nekongruence – tekstā atrodami tādi varoņu modeļi, ko var raksturot kā galma kultūrai neatbilstīgus un arhaiskus [Schulze 1997: 77]. Pētījumā tika izmantota Edvarda Zīversa redakcija, kurš sastādījis tekstu

no trīs pilnīgākajiem manuskriptiem, kā prioritāti izvirzot tā skanīgumu [Sievers 1921: 617]. Lai arī Zīverss pārņēmis B manuskripta nosaukumu “Der Nibelunge nôt” (vidusaugšvācu val. “Nībelungu gals”), tradīcijas labad pētījumā saglabāts nosaukums “Nībelungu dziesma” (“Daz Nibelungenliet”), taču atsauces uz tekstu marķētas ar “DNN”.

Eposs sacerēts sākotnēji vienīgi tam raksturīgā pantformā, ko dēvē par Nībelungu strofu. Tā sastāv no četrām garrindām, kas katra dalās divās īsrindās – ieskaņā un izskaņā. Starpā atrodas cezūra, kas noteic metrisko sistēmu: vienā īsrindā jābūt trīs uzsvariem, turklāt ieskaņa satur kadenci – neuzsvērtu zilbi, ko izrunā ar kāpjošu intonāciju [Hoffmann 1987: 25]. Izskaņas beigās atrodas atskaņa, kas kopā ar sekojošo izskaņu veido atskaņu pāri. Pirms cezūras var novērot iekšējās atskaņas, kas radušās vēlāk [Ehrismann 2002²: 46]. Lai gan pieraksta laikā jau bija notikusi pāreja no senģermāņu aliteratīvās vārsmošanas uz pilnām atskaņām, joprojām sastopamas aliterācijas un asonanses, kas piešķir valodai labskanību (*was saget ir mir von manne, / vil liebiu muoter mîn?*) [DNN 1921: 15]. Katrā garrindā kopā ir seši uzsvari, izņemot pēdējo, kur izskaņā to ir četri. Viena garrinda parasti satur vienu teikumu, taču dažkārt šis princips tiek laužts, lai novērstu deklamācijas vienveidību [Hoffmann 1987: 27], un tos palīdz saistīt atskaņas. Nereti viena no atskaņām ir personvārds (*Hagene – degene, Swāmelîn – sîn*). Atskaņa var veidoties ar personvārda detoponīmisko komponentu jeb pievārdu – vietvārdu, kas savienots ar antroponīmu un norāda uz tēla izcelsmi. Tāad personvārdi funkcionē ne vien kā atskaņas, bet arī kā saistviela starp teksta mikro- un makrostruktūru.

2. Īpašvārdu analīze “Nībelungu dziesmā”

Eposā sastopamie īpašvārdi dalāmi divās grupās. Toponīmi var būt konkrēti (Vormsa, vidusaugšv. *Wormze/Wormez*), vispārināti (Huņņu zeme – *Hiunen lant*), tādi, kuru atbilstība reālai vietai apšaubāma (*Islande, Berne*), kontrastējoši sveši, austrumnieciski (*Zazamanc, Azagouc*), kā arī tādi, kas ir identiski etnonīmiem (Burgundija – *Buregon-den [lant]*). Personvārdi pastāv duālā veidā: antroponīms ir patstāvīgs vārds un apzīmē personu laikmetā, kad cilvēkiem bija tikai viens vārds;

pievārds ir papildinošs vārds, kas izceļ raksturīgo [*Siliņa-Piņķe 2009: 51*]. Antroponīmi (turpmāk AN) “Nībelungu dziesmā” parādās vairāk nekā vienā formā: vienam un tam pašam AN var būt realizācijas varianti (alonomi) – *Hagene/Hagne, Blædel/Blædelin*. AN nosacīti iedalāmi klasificējošos vārdos, kas norāda personas piederību noteiktai grupai, “iemiesotos” vārdos, kas iegūst savu patieso nozīmi, atsaucoties uz reālu personu, un “runājošos vārdos”, kuru valodiskā nozīme apraksta to nēsātāju [*Bormane 2006: 57*]. Tomēr ne vienmēr iespējams noteikt, cik lielā mērā AN ir “caurskatāmi”: izšķirama etimoloģiskā, denotatīvā un konotatīvā semantika [*Bušs 2003: 300*]. Denotatīvo semantiku var konstatēt, analizējot vārda sakni [*Kudiņš 2019: 19–20*], taču bieži vien sakne ir pārņemta no senākas valodas un tai vairs nepiemīt nozīme. Piemēram, Hāgena (*Hagene*) vārds ir atšifrējams nevis ar vidusaugšvācu, bet gan ar senaugšvācu vai senskandināvu valodas starpniecību: sakne **-hag-* saistāma ar nozīmi ‘bastards’ (‘krūmos dzimušais’) [*Kratz 1962: 107*]. Ja personvārda sākotnējā nozīme avotvalodā zudusi, atveidē nevar izmantot vispārinātas pieejas. Tā senskandināvu “Eddas dziesmu” tulkotājs izvēlējies nelatviskot tādus varoņu vārdus kā Tors, Odins un Loke, taču tulkojis to “runājošos” pievārdus [*Bērziņš 2015: 219–220*]. “Nībelungu dziesmā” par tādiem var uzskatīt detoponīmiskos pievārdus, jo tie neuzkrītoši sniedz ziņas par varoņu izcelsmi. Pievārdu un kolektīvo vārdu funkcijas var daļēji pārklāties, piemēram, no toponīma atvasināts pievārds un reizē kolektīvais vārds “dāņzemietis/dāņzemieši” (*Tenelender*) tēliem, kas nāk no Dānijas (*Tenemarken/Tenelant*). Tie šķirami vienīgi pēc vienskaitļa vai daudzskaitļa formas.

Pētījumā tika analizēts eposa teksta kvantitatīvais un kvalitatīvais korpuss. Kvantitatīvajā analizē tika apzināts AN ar detoponīmiskajiem pievārdiem kopums tekstā un formulēti kritēriji, kas ļauj nošķirt detoponīmiskos pievārdus no ārēji identiskām ģeogrāfiskām norādēm, izvērtējot to kontekstu un sintaktiskās attiecības pantā. Kopumā reģistrēti 20 AN ar detoponīmiskajiem pievārdiem, un gandrīz katrā gadījumā sastopamas alternatīvas un paralēlas formas. Kā piemērs var būt vārda **Hagene* alonomiskā realizācija, kur redzami gan vairāki detoponīmisko pievārdu, gan AN varianti, vienvārda (ko veido uz toponīmu bāzes ar nominālsufiksu *-er* vai *-ære*) un divvārdu formu variabilitāte, kā arī mainīgs prievārda

lietojums. Var secināt, ka AN ar detoponīmiskajiem pievārdiem cits no cita atšķiras pēc pozīcijas (pirms vai pēc cezūras, abpus cezūrai), vārdu kārtības, patskaņu pievienošanas vai izlaišanas.

Tabula

***Hagene varianti un biežums**

<i>Hagene von Tronie</i> (8)	<i>von Tronie Hagene</i> (6)	<i>von Tronie Hagne</i> (34)
<i>Hagenen von Tronie</i> (3)	*Hagene	<i>von Tronie Hagnen</i> (1)
<i>Hagene / ūzer Buregonden lant</i> (1)		<i>von Tronie / Hagnen</i> (2)
<i>Troniære</i> vsk. (1)	<i>Troniæres</i> vsk. (2)	Ūzer <i>Tronie Hagne</i> (1)
<i>Troniære</i> dsk. (2)	*der von <i>Tronie</i>	

Korpora kvalitatīvajā analīzē AN ar detoponīmiskajiem pievārdiem sagrupēti pēc novietojuma garrindā, jo dažādie to īstenošanas varianti skaidrojami ar konkrēto garrindu metrisko un melodisko struktūru. Tie iedalāmi četrās kategorijās:

1. AN ar detoponīmisko pievārdu izskaņā: viens no īpašvārda komponentiem ir atskaņots ar atbilstošo rindu (*von Tronie Hagene* – *degene*, *von Metzen Ortwin* – *sin*). Šai grupai piemīt liela atskaņu produktivitāte, turklāt AN un detoponīmiskais pievārds satur trīs uzsvarus un aizpilda pusrindu.
2. AN ar detoponīmisko pievārdu ieskaņā: atskaņu neveido savas pozīcijas dēļ. Pilna vārda forma aizpilda visu garrindu, un, lai rindas beigās panāktu kadenci, pievārds var tikt papildināts ar patskaņi – piemēram, *Volkêr von Alzey*, lai gan pareizā toponīma forma ir *Alzey*. Arī AN var tikt pielāgots metram un īsināts, kā *von Tronie Hagne*. Skaniski nevēlamo divu patskaņu atrašanos blakus novērš ar līdzskaņa pievienošanu: *von Metzen Ortwin* – *Ortwin von Metze*. Ar novietojumu ieskaņā AN ar detoponīmisko pievārdu izpilda metrisku un melodisku funkciju, kas ir dzejnieka nolūks, izvēloties vārdus, kuri iekļaujas teksta īpašajā shēmā [Sievers 1912: 16].
3. Ar cezūru nošķirts AN un detoponīmiskais pievārds: viens no personvārda komponentiem pirms cezūras veido kadenci, kamēr otrs

spēcīgi uzsver pirmo zilbi pēc cezūras (*von Buregonden / Giselher*). Detoponīmiskais pievārds pēc cezūras var aizņemt visu izskaņu (*Râmunc / úzer Wlâchen lant*).

4. Ar cezūru un substantīvisku vai adjektīvisku papildinātāju šķirts AN un detoponīmiskais pievārds: substantīvisks papildinātājs ir *von Bechelâren / der fūrste Ruedegêr*, adjektīvisks – *von Berne / der alte Hildebrant*. Joprojām nav skaidrs, vai šādu pievārdu patiesā funkcija ir topogrāfiskas informācijas sniegšana vai drīzāk repetitīvs stilistisks paņēmiens (atkārtojuma figūras). Tās var palīdzēt garu tekstu iegau-mēšanai, kas raksturīgs episkajiem tekstiem [*Godiņš 2018: 326*].

3. Antroponīmu ar detoponīmiskajiem pievārdiem atveides stratēģijas

Ikviens mēģinājums pārtulkot tekstu nozīmē valodisku un stilistisku problēmu risināšanu [*Koller 1992⁴: 17*]. “Nībelungu dziesmai” ir poētiska daba: tā paredz noteiktu formu, ritmu, atskaņas un valodas melodiju. Visi šie aspekti saistās ar antroponīmiju un detoponīmiskajiem pievārdiem. Tulkošanas stratēģijas izvēle jāpakļauj teksta skopam, kurš iekļauj uzskaitītos raksturīgos elementus, lai rastu mērķvalodā un mērķkultūrā adekvātas atbildes [*Rüth 2010: 5*]. Ja nepieciešams atveidot semantiku, jāatšifrē valodisko vienību pazīmju kopums, kas ļauj atrast ekvivalentus atveides variantus [*Koller 1992⁴: 182*], taču, ja personvārdam nav avotvalodā funkcionējošas semantikas (kā *Sífrít*, kas vidusaugšv. valodā jau zaudējis nozīmi), tās atveides jautājums atkrīt. Personvārds var būt “caurredzams” tādā nozīmē, ka tā sastāvdaļām ir valodiska jēga (kā *Gér-nôt: gér* un *nôt* vidusaugšv. valodā ir sugasvārdi). Te jāatceras, ka vārdi pirmām kārtām nozīmē to nēsātājus [*Schramm 1957: 53*]. Atbilstošākais paņēmiens ir īpašvārdu gramatiskā atveide, kā tas darīts “Eddas dziesmu” tulkojumā, kur tie transkribēti pēc rekonstruētās izrunas [*Bērziņa 2015: 243–244*]. Bez personvārdu gramatiskās un fonētiskās atveides lietojama arī transponēšana (pārnešana) un transformācija. Personvārdu izlaišana nav akceptējama, jo tā sagrauj atsevišķu pantu izolētību. Kā pirmā skatīta fonētiskā un gramatiskā atveide:

Daz was von Tronie Hagene / und ouch der bruoder sîn, (..) [DNN 1921: 9]
No Tronjes Hāgens nākušais / un arī brālis šim, (..) vai:
Tur bij no Tronjes Hāgenis / un arī brālis šim, (..)

daz ich mīnen vīnden / gefüege noch ein leit.
des wære et ich von Tronie / Hagnen gerne bereit. [DNN 1921: 200]
naidiniekiem maniem / lai gauži darīts tiek.
lai nesodīts nu Tronjes / Hāgnis šoreiz nepaliek.

Vārds *Hagene* eposā atrodams ar e-izskaņu, taču to normalizē kā *Hagen* gan tradīcijas, gan etimoloģijas dēļ [Kratz 1962: 101, 108]. Tas var parādīties arī kontrahētā formā (*Hagne*), turklāt vienai un tai pašai formai var piemist atšķirīga skaniska kvalitāte. Tas liek domāt, ka arī latviešu valodā iespējams darināt paralēlformas, lai izvairītos no labskaņai traucējošām galotnēm, sevišķi, ja pieejamas citas formas, kas ļauj vārdu normalizēt [Zemzare: 3]. Tas tiek darīts, lai uzturētu ritmu un melodiju, tajā pašā laikā saglabājot gramatisko pareizību.

Dô sprach von Niderlande / der küene Sîfrit:
“daz mugt ir wol versuochen, / welt ir mir loufen mit (..) [DNN 1921: 138]
Tad teic no Nīderlandes / drosmais Zīfrīds tā:
“to varam izmēģināt, / nu skriesimies labprāt (..)

Šeit runa ir par fonētiski pareizu vārda *Sîfrit* atveidi. Pretstatā ieradumam eposa varoni dēvēt par Zīgfrīdu (visticamāk, R. Vāgnera iespaidā), tas atveidojams kā *Zīfrīds*. Vidusaugšvācu valodā s izrunā kā asu, balsīgu berzeni [Reichert 2010: 34], tādēļ tas atbilst latviešu z. Tāpat vārds tiek rakstīts ar *d*, nevis *t*, jo ločījumos spēkā ir izskaņas sacietināšanās (*Sîfrit* – *Sîfrīden*).

Dô sprach der Bernære: / “vil rehte ist iu geschehen,
dô ir mich friuntschefte / den recken hōrtet jehen (..) [DNN 1921: 330]
Tad teica berniets: / “jums pelnīti ir gājis,
jo viesiem drosmīgajiem / jūs esat ceļā stājis, (..)

Pēdējais šajā grupā ir vienvārda detoponīmiskais AN, kas savas metriskās īpatnības dēļ ne vienmēr viegli integrējams tulkojumā. Atveides variants “berniet(i)s” ir tiešs pārcēlums no *Bernære* un parocīgs iespējamās trīs zilbju paralēlformas dēļ.

*Daz was von Tronie Hagene / und ouch der bruoder sîn,
Dancwart der vil snelle, / von Metzen Ortwîn,
die zwêne marcgrâven / Gêre und Ekkevert,
Volkêr von Alzeze, / mit ganzem ellen wol bewart. [DNN 1921: 9]*
No Tronjes Hāgens nākušais / un arī brālīs šim,
Dankvarts varen straujais, / Ortvīns, Mecā dzimts,
divi markugrāfi / Gērs un Ekevarts,
Folkērs Alcajietis, / to daudzīnājums neaizskarts

Šis piemērs ilustrē transformāciju: konstrukcija “von + toponīms + AN” burtiski atkārtojama reti, tādēļ tā jāpārformulē. Prieivārdu *von* var aizvietot ar funkcionāli līdzvērtīgu vārdu un detoponīmisko komponentu aizstāt ar semantiski atbilstošu pievārdu. *Von Metzen Ortwîn* ir komplicēts gadījums: *Ortwîn* satur divus spēcīgus uzsvarus, kas latviešu valodā nav raksturīgi. Oriģinālā toponīma e-galotne aizstāta ar a-galotni, lai nodrošinātu labskaņu ar melodisku trijskani, kas veidojas no e kā vidēji dziļas, ā kā dziļas un i kā augstas skaņas [Godiņš 2013: 12]. Vēl viens paņēmieni ir transponēšana, kuras nolūks ir atbrīvot garrindas izskaņu no vārda, ar kuru vāji veidojama atskaņa:

*Dô die Buregonden / kômen in daz lant,
do gevriesch ez von Berne / der alte Hildebrant. (..) [DNN 1921: 245]*
Tad nu burgundieši / valstī iejāja,
to tūlīt vecais Hildebrands / no Bernes izdzirda. (..)

Secinājumi

Pētījums veikts, lai izstrādātu efektīvas un pamatotas stratēģijas AN ar detoponīmiskajiem pievārdiem atveidei eposā “Nībelungu dziesma”. Lai to sasniegtu, tika pētīta tekstuālā, stilistiskā un valodiskā īpatnība,

AN un detoponīmisko pievārdu loma eposa uzbūvē, kā arī nosacījumi un iespējas to specifikas saglabāšanā. Izpētīts, ka tie ne tikai sniedz toponīmiskas ziņas, bet arī piedalās teksta ritmiskās un melodiskās struktūras veidošanā un saista teksta mikrostruktūras vienības. Tā kā konstatēts, ka gan informatīvā, gan ritmiski melodiskā funkcija tulkojumā jāsaglabā, izstrādātas tādas stratēģijas, kas ļauj nezaudēt šīs īpašības, – fonētiskā un gramatiskā atveide, transformācija un transponēšana. Ar praktiskiem piemēriem tika demonstrēts, ka AN ar detoponīmiskajiem pievārdiem atveidē nav iespējami standartizēti risinājumi un tā vietā jāmeklē radoša pieeja, kuru izvēlē svarīgākie kritēriji ir gramatiskā atbilstība, ritms un melodija, kā arī atskaņu produktivitāte.

Izmantotā literatūra

1. Bērziņa, I. (2015). "Eddas dziesmu" ceļš pie lasītāja. In: *Eddas dziesmas*. Rīga: Jāņa Rozes apgāds, 233.-244. lpp.
2. Bērziņš, U. (2015). Tulkotāja piezīmes. In: *Eddas dziesmas*. Rīga: Jāņa Rozes apgāds, 219.-331. lpp.
3. Bormane, Ž. (2006). *Antroponīmi literārā teksta tulkojumā (A. Puškina daiļrade latviešu un vācu valodā) = Anthroponyme in der Übersetzung eines literarischen Textes (A. Puschkins Werke auf Lettisch und Deutsch)*. Promocijas darba kopsavilkums. Rīga: Latvijas Universitātes Filoloģijas fakultāte.
4. Bušs, O. (2003). *Personvārdi, vietvārdi un citi vārdi: izpētes pakāpieni*. Rīga: Latviešu valodas institūts.
5. *Der Nibelunge nôt: Kudrun* (1921). Sievers, E. (red.). Leipzig: Insel-Verlag.
6. Dimiņš, D. (2015). Par "Eddas dziesmām". In: *Eddas dziesmas*. Rīga: Jāņa Rozes apgāds, 245.-252. lpp.
7. Ehrismann, O. (2002). *Nibelungenlied: Epoche – Werk – Wirkung*. 2., neu bearb. Aufl. München: C. H. Beck.
8. Godiņš, G. (2013). Valodas muzikalitāte. In: *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisku rakstu krājums*. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 5.-15. lpp.
9. Godiņš, G. (2018). Piezīmes pie eposa "Kalevdēls" tulkojuma. In: *Kalevdēls*. Rīga: Neputns. 324.-332. lpp.

10. Gurevič, A. J. (1976). Srednevekovaja literatura i ejo sovremennoje vospri-
jatije. O perevode "Pesni o nibelungah". In: *Iz istorii kulturni srednih vekov i
Vozroždenija*. Moskva, 276.-314. lpp. Pieejams: [http://philology.ru/literature3/
gurevich-76a.htm](http://philology.ru/literature3/gurevich-76a.htm) (skatīts 26.04.2020.)
11. Hoffmann, W. (1987). *Das Nibelungenlied*. 1. Aufl. Frankfurt am Main: Verlag
Moritz Diesterweg.
12. Koller, W. (1992). *Einführung in die Übersetzungswissenschaft*. 4., neu bearb.
Aufl. Heidelberg; Wiesbaden: Quelle und Meyer.
13. Kratz, H. (1962). The Etymology of the Name Hagen in the Nibelungenlied. In:
Names, No. 10 (2), pp. 101-107.
14. Kudiņš, B. (2019). Wiedergabe der Anthroponyme mit Diminutivform in der
Übersetzung vom Nibelungenlied ins Lettische. Semestra darbs LU HZF,
manuskripts.
15. Reichert, H. (2010). *Nibelungenlied-Lehrwerk: Nach der St. Galler Handschrift*.
Berlin; New York: Walter de Gruyter.
16. Rūth, L. (2010). Die Skopostheorie nach Reiß/Vermeer: ein Überblick.
Pieejams: [https://www.academia.edu/405115/Die_Skopostheorie_nach_
Rei%C3%9F_Vermeer_Ein_%C3%9Cberlick](https://www.academia.edu/405115/Die_Skopostheorie_nach_Reiß_Vermeer_Ein_%C3%9F_Vermeer_Ein_%C3%9Cberlick) (skatīts 03.05.2020.)
17. Schramm, G. (1957). *Namenschatz und Dichtersprache: Studien zu den
zweigliedrigen Personennamen der Germanen*. Göttingen: Vandenhoeck &
Ruprecht.
18. Schulze, U. (1997). *Das Nibelungenlied*. Stuttgart: Philipp Reclam.
19. Sievers, E. (1912). Rhythmisch-melodische Studien. Vorträge und Aufsätze. In:
Germanische Bibliothek. W. Streitberg (red.). Bd. 5. Heidelberg: Carl Winters
Universitätsbuchhandlung.
20. Siliņa-Piņķe, R. (2009). *Priekšvārdi Rīgā 15. gadsimtā pēc pilsētas ķemere-
jas reģistra materiāliem* = Rufnamen in Riga im 15. Jahrhundert anhand des
Kämmerei-Registers der Stadt. Promocijas darba kopsavilkums. Rīga: Latvijas
Universitātes Moderno valodu fakultāte.
21. Zemzare, D. Par Gaišreģes vīziju – piezīmes par skandināvu vārdu rakstību
sakarā ar "Edas" Ed. Zicāna tulkojumu; materiāli un izraksti par Edu (rokraksts,
nav publicēts). LNB: Reto grāmatu un rokrakstu lasītava. RXA 143, Nr. 156.